

ประโยชน์ของทฤษฎีสังคมศาสตร์ต่อการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นศาสตร์ประยุกต์ที่นำความรู้ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ต่างๆ ไปใช้พัฒนาบุคคลและกลุ่มทางสังคมหรือชุมชน ให้เพิ่มพูนศักยภาพจนสามารถพึ่งตนเองได้ มีลักษณะเป็นชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน ดังนั้น ทฤษฎีสังคมศาสตร์จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนหลายประการ ดังนี้

1. เป็นแนวทางในการศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชน ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการพัฒนาชุมชน เพราะทฤษฎีทางสังคมศาสตร์เป็นผลมาจากการศึกษาวิจัย ในกลุ่มคน คือ ชุมชนและสังคมเช่นเดียวกัน
2. เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน เพราะทฤษฎีทางสังคมศาสตร์บางทฤษฎีเป็นข้ออธิบายปัญหาและความต้องการของบุคคลและชุมชนในแง่มุมต่างๆ
3. เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผนและโครงการพัฒนาชุมชน เพราะทฤษฎีสังคมศาสตร์ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่างๆ ในชุมชนที่มีความสำคัญต่อการจัดทำแผนและโครงการ
4. เป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน เพราะทฤษฎีสังคมศาสตร์หลายทฤษฎีได้อธิบายเกี่ยวกับคน กลุ่มคน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การจัดระเบียบทางสังคม เป็นต้น ทฤษฎีเหล่านี้จึงช่วยให้นักพัฒนาชุมชนดำเนินงานพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี
5. ช่วยในการประเมินผลของการดำเนินงานพัฒนาชุมชน เพราะทฤษฎีสังคมศาสตร์บางทฤษฎีอธิบายได้ว่าความสำเร็จและความล้มเหลวของงานพัฒนาชุมชนเป็นผลมาจากปัจจัยหรือตัวแปรใด เพราะเหตุใด ทำให้สามารถหาแนวทางเพื่อป้องกันได้ทันทั่วทั้งที่

6: เป็นแนวทางในการทบทวนปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในแต่ละโครงการ เพราะทฤษฎีสังคมศาสตร์บางทฤษฎีได้อธิบายถึงปรากฏการณ์ทางสังคมบางปรากฏการณ์ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชน

7. เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาวิชาการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า กล่าวคือ นอกจากจะทำให้วิชาการพัฒนาชุมชนมีฐานะเป็นวิชาหนึ่งของสังคมศาสตร์แล้ว ทฤษฎีสังคมศาสตร์ยังช่วยในการพัฒนาความรู้ เทคนิควิธีการต่างๆ ของการพัฒนาชุมชน ให้เหมาะสมกับชุมชนต่างๆ อีกทางหนึ่งด้วย

ทฤษฎีสังคมศาสตร์ที่นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน

สังคมศาสตร์ประกอบด้วยวิชาต่างๆ หลายวิชา ทฤษฎีของแต่ละวิชาต่างล้วนอธิบายพฤติกรรมและปรากฏการณ์ต่างๆ ของคน กลุ่มคนหรือชุมชนและสังคม เพียงแต่แตกต่างกันออกไปตามเนื้อหาสาระและขอบเขตของแต่ละวิชาเท่านั้น เช่น ทฤษฎีมานุษยวิทยาและสังคมวิทยามุ่งอธิบายโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มคน ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มุ่งอธิบายพฤติกรรมและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ ทฤษฎีรัฐศาสตร์ มุ่งศึกษาพฤติกรรมและความสัมพันธ์ทางการเมืองของมนุษย์ ทฤษฎีจิตวิทยา สังคมมุ่งอธิบายพฤติกรรม กระบวนการทางจิตของมนุษย์ เป็นต้น ทฤษฎีเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพราะต่างมุ่งอธิบายมนุษย์ สังคม และวัฒนธรรมดังกล่าวมาแล้ว ในการศึกษาทฤษฎีสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาชุมชนในที่นี้จึงไม่แบ่งตามรายวิชา แต่จะแบ่งตามเนื้อหาสาระของทฤษฎีออกเป็น 3 กลุ่มทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดระเบียบทางสังคม
3. ทฤษฎีการพัฒนาแบบผสมผสาน

รายละเอียดของทฤษฎีเหล่านี้จะได้ศึกษาต่อไปในบทที่ 7 บทที่ 8 และบทที่ 9 ตามลำดับ

บทสรุป

การพัฒนาชุมชนเป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์ที่นำทฤษฎีในสาขาวิชาต่างๆ ของสังคมศาสตร์ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ทฤษฎีเป็นข้ออธิบายหรือคาดคะเนปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง อันเป็นผลมาจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ และยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการคาดคะเนหรือทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ถูกต้องอีกด้วย ส่วนทฤษฎีสังคมศาสตร์เป็นข้ออธิบาย หรือคาดคะเนปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการศึกษาวิจัยของนักสังคมศาสตร์ ทั้งปรากฏการณ์ของบุคคล ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ทั้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน

ทฤษฎีสังคมศาสตร์มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนมาก เพราะสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาชุมชนได้ทุกขั้นตอน คือ การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน การวางแผนและโครงการ การดำเนินงานพัฒนา การประเมินผล และการทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ทำให้การพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ

ทฤษฎีสังคมศาสตร์ที่นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนมีหลายทฤษฎี ซึ่งอาจจะจัดตามเนื้อหาสาระของการพัฒนาชุมชนได้เป็น 3 กลุ่ม คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดระเบียบทางสังคม และทฤษฎีการพัฒนาแบบผสมผสาน ซึ่งจะกล่าวถึงในบทต่อไป

